

תוספת לפרק 54

מימוש זכויות האדם, האזרח והמיעוט בישראל

בפרקים הקודמים למדנו על שלושה סוגים של זכויות:

- ☞ **זכויות אדם:** זכויות האדם כוללות שורה של זכויות, שהעיקריות שבהן הן הזכות לחיים, לחירות ולשוויון, ואשר להן זכאי כל אדם מרגע היוולדו. המדינה הדמוקרטית מחויבת להבטיח זכויות אלה לכל בני האדם החיים בתחומה.
  - ☞ **זכויות אזרח:** זכויות אלה כוללות זכויות פוליטיות ומשפטיות, שאותן המדינה מחויבת לספק לאזרחיה, וזכויות סוציאליות שונות, המוענקות לאזרחים רק על ידי חלק מהמדינות הדמוקרטיות¹.
  - ☞ **זכויות מיעוט / קבוצה:** זכויות אלה הן זכויות קבוצתיות, כמו הזכות לחופש הלשון, התרבות והחינוך, המוענקות לקבוצות מיעוט רק על ידי חלק מהמדינות הדמוקרטיות.
- בפרק זה נלמד על המחויבות שנטלה על עצמה מדינת ישראל להבטיח זכויות אלה ועל הדרך בה מממשת המדינה זכויות אלה בפועל.

1. מחויבותה של מדינת ישראל למימוש הזכויות

1 (א) זכויות אדם ואזרח

כמדינה דמוקרטית מדינת ישראל רואה עצמה מחויבת להגן על עקרונות זכויות האדם ולהעניק לאזרחיה את זכויותיהם כאזרחים באופן שוויוני. מחויבות זו באה לידי ביטוי כבר במגילת העצמאות, בה הובטח, בין השאר, כי מדינת ישראל "...תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין;... ותהיה נאמנה לעקרונותיה של מגילת האומות המאוחדות..."². במהלך השנים חידשה מדינת ישראל מחויבות אלה על ידי חתימה על אמנות בינלאומיות שונות:

- ☞ האמנה בדבר זכויות אזרחיות (1966).
- ☞ האמנה בדבר ביעור כל סוגי ההפליה הגזעית (1966).
- ☞ האמנה בדבר ביטול כל סוגי ההפליה נגד נשים (1979).
- ☞ האמנה נגד עינויים ונגד כל יחס או ענישה בלתי אנושיים ומשפילים (1984).
- ☞ האמנה בדבר זכויות הילד (1990).

1 (ב) זכויות מיעוט / קבוצה

כאמור, מדינת ישראל אינה מחויבת להעניק לקבוצות המיעוט החיות בה זכויות מיעוט. יחד עם זאת, במגילת העצמאות המדינה הבטיחה להעניק זכויות אלה: "...[מדינת ישראל] תבטיח חופש... לשון, חינוך ותרבות...".

[[במהלך השנים ביטאה מדינת ישראל את מחויבותה לזכויות המיעוט בחקיקה ובפעולתה השוטפת:

- ☞ **חוק שעות עבודה ומנוחה (1951):** ימי החג של כל הדתות מוכרות על ידי המדינה כימי מנוחה. חוק זה מכיר למעשה בחופש הדת והפולחן של בני כל הדתות.
- ☞ **חוק שירות התעסוקה (1959, תוקן ב-1988):** החוק קובע שוויון זכויות בעבודה ואוסר על אפליה הנובעת מהבדלים לאומיים ו / או דתיים.

¹ בפרקים הקודמים ראינו כי זכויות האזרח הן חלק מזכויות האדם, וכי כל אדם זכאי ליהנות מזכויות אזרח לפחות במדינה אחת. לפיכך, בפרק זה נתייחס לזכויות האדם ולזכויות האזרח כמקשה אחת.
² להרחבה על מעמדה של מגילת העצמאות ראה הפרק הכרזת העצמאות. קביעת עקרונות היסוד של מדינת ישראל.

תקצוב שירותי דת: כל בתי תפילה ומוסדות הדת בישראל מתוקצבים על ידי המדינה, ללא קשר לזהותם הדתית. יש לציין כי מוסדות הדת היהודים נהנים מעדיפות בתחום זה. צפוי שעדיפות זו תימשך כל עוד הרוב היהודי בממשל ינצל את עוצמתו הפוליטית וכל עוד בג"צ לא יפסוק נגד מגמה זו.

תקצוב שנועד לשמר את התרבות הערבית: השפה הערבית בישראל היא, לצד השפה העברית, שפה רשמית. גופים ממלכתיים בישראל מחויבים לפרסם מודעות ושליטים בעברית ובערבית כאחד (אם כי לעיתים קורה שאינם מקפידים לעשות כך). בישראל פועלים בתי ספר ממלכתיים אשר שפת ההוראה בהם היא ערבית.

מנהלת השירות הלאומי-אזרחי: הקמת מנהלת זו, בשנת 2007, אפשרה לערבים להשתלב במערך השירות הלאומי. רובם המכריע של הערבים דחו אפשרות זו ובשנת 2010 התנדבו לשירות רק כ-1,500 ערבים. רובם המכריע של המנהיגים הערבים בישראל דוחים רעיון זה. הם חוששים שהתנדבות לשירות לאומי תפגע בזהותם של הערבים כאוכלוסייה נבדלת ותהווה שלב ראשון לקראת גיוסם לצבא (גם יהודים רבים מתנגדים לגיוס ערבים לצבא).[[[